

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken heeft enkele vragen en opmerkingen over de initiatiefnota van het lid Van der Linde over afschaffing van de terugkeerregeling (Kamerstuk 33 767 nr. 2).

De voorzitter van de commissie,
Berndsen-Jansen

Adjunct-griffier van de commissie,
Thomassen

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	2
2.	Huidige situatie	2
3.	Probleem	3
4.	Oplossing	4
5.	Noodzakelijke wetswijzigingen	5
6.	Beslispunten	6

1. Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met zeer veel belangstelling kennisgenomen van de initiatiefnota van het lid Van der Linde over afschaffing van de terugkeerregeling (TK 33 767 nr. 2). Zij hebben nog enkele vragen.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de voorliggende initiatiefnota van het lid Van der Linde. Zij hebben daarover vragen en opmerkingen.

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het voornemen van het lid Van der Linde om de terugkeerregeling af te schaffen. Deze leden ondersteunen dit voornemen om twee redenen. Op de eerste plaats dienen voor politici dezelfde regels te gelden als voor de rest van Nederland. Een baanzekerheid heeft dankzij de maatregelen van dit kabinet straks niemand meer, behalve politici met een terugkeerregeling. Op de tweede plaats kan een terugkeerregeling belangenversterving in de hand werken. Een politicus met een dergelijke regeling zal namelijk moeilijk heel kritisch kunnen zijn op zijn oud-werkgever. Er is sprake van een afhankelijkheidspositie na de periode als politicus.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de initiatiefnota over de afschaffing van de terugkeerregeling.

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling de initiatiefnota van het lid Van der Linde gelezen. De leden hebben hier een aantal vragen over.

2. Huidige situatie

De leden van de VVD-fractie lezen dat de beleidslijn uit 2010 erin voorziet dat vrijwel altijd een functie wordt aangeboden bij terugkeer. Waarom wordt niet volstaan met aanpassing van die beleidslijn?

De leden van de PvdA-fractie lezen dat de indiener wijst op de versobering die sinds 1923 heeft plaatsgevonden met betrekking tot de terugkeerregeling. Kan de indiener hier nader op in gaan? Doelt de indiener bijvoorbeeld op de initiatiefwet van de toenmalige leden Remkes, Zijlstra en Scheltema-De Nie uit 1998 (TK 24 701)? Of zijn er in de loop der tijd meer versoberingen geweest? Wat is de reden van het voornemen van de huidige indiener om, na de eerdere versoberingen, de terugkeerregelingen nu geheel te willen afschaffen? Deze leden lezen ook dat de indiener wijst op het gegeven dat de terugkeerregeling in 1923 ingevoerd werd omdat het Kamerlidmaatschap toen nog een parttime functie was. Zij menen dat daar al vele decennia geen sprake meer van is terwijl de terugkeerregeling toch al die tijd is blijven bestaan. Waren er wellicht nog andere redenen dan het parttime lidmaatschap van de Kamer om een terugkeerregeling in stand te houden? Zo kunnen de leden van de PvdA-fractie zich voorstellen dat een terugkeerregeling er aan bijdraagt

dat talentvolle kandidaten voor een politieke functie zich vanwege de garantie van een terugkeerregeling eerder geroepen voelen om de publieke zaak van de politiek te gaan dienen dan wanneer die regeling er niet was. Kan de indiener hier nader op ingaan? Gelden de redenen waarom de terugkeerregeling eerder in het leven werd geroepen heden ten dag niet meer en zo ja, waarom niet? De indiener stelt dat de huidige terugkeerregeling niet uitsluit dat een oud-politiek ambtsdrager bij terugkeer naar zijn voormalige werkgever daar alsnog boventallig wordt verklaard. Echter, volgens een beleidslijn uit 2010 zou vrijwel altijd een functie worden aangeboden. Beschikt de indiener hierover cijfers en zo ja, welke zijn dat? De leden kunnen zich overigens voorstellen dat op het moment dat oud-politici terug willen keren naar hun oud-werkgever en die oud-werkgever, bijvoorbeeld het Rijk of gemeenten, moet inkrimpen, dat de kans op boventalligheid voor oud-politieke ambtsdragers toeneemt. Beschikt de indiener over informatie op dit punt? Mocht de genoemde beleidslijn uit 2010 inderdaad de reden zijn dat er zelden sprake is van boventallig verklaringen, ligt het dan ook niet voor de hand die beleidslijn aan te passen? Is die beleidslijn overigens gebaseerd op de circulaire van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uit 2010? En is de indiener op de hoogte dat in die circulaire de termijn, waarin rijksambtenaren aanspraak kunnen maken op het recht van terugkeer, werd beperkt tot één zittingsduur (met uitzondering van tussentijdse verkiezingen)? In hoeverre beperkt dit de werking van de terugkeerregeling in de praktijk? De leden van de PvdA-fractie hebben begrepen dat een ambtenaar bij het aanvaarden van het Kamerlidmaatschap kan kiezen voor eervol ontslag en daarmee in de toekomst geen beroep meer kan doen op de terugkeerregeling. Weet de indiener in hoeveel gevallen hier sprake van was/is?

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de indiener suggereert dat de huidige terugkeerregeling uit 1923 dateert en daarom achterhaald is. De indiener voegt daar terecht aan toe dat inmiddels een versoering van de terugkeerregeling heeft plaatsgevonden. Zij vragen hoe de indiener de beleidslijn «Ontslag of terugkeerrecht rijksambtenaren na een periode lidmaatschap Tweede Kamer of Europees Parlement», die bij circulaire van 31 augustus 2010 is in gevoerd, beoordeelt. De termijn waarin rijksambtenaren aanspraak kunnen maken op het recht van terugkeer is daarbij in beginsel beperkt tot één zittingsduur. Behalve als een kabinet valt en er tussentijds verkiezingen worden uitgeschreven. Indien dat binnen twee jaar is dan kunnen (voormalig) ambtenaren ook na afloop van de volgende termijn nog terugkeren naar de functie waarin ze voordien werkzaam waren. Deelt de indiener de opvatting van de leden dat in deze beleidslijn een goede balans is gevonden tussen het belang van de ambtenaar en het belang van de ambtelijke dienst? Zo nee, waarom niet? Zij vragen verder hoe de indiener de eigen verantwoordelijkheid beschouwt van de ambtenaar die tot volksvertegenwoordiger is gekozen. Biedt artikel 3, zesde lid, van de Wet Incompatibiliteiten Staten-Generaal en Europees Parlement niet de mogelijkheid van eervol ontslag? Hoeveel volksvertegenwoordigers hebben de afgelopen tien jaar van deze mogelijkheid gebruikt gemaakt?

3. Probleem

De leden van de VVD-fractie vragen of er kan worden geïllustreerd wat de aanspraken op terugkeer zijn van (1) een ambtenaar bij een decentrale overheid die lid wordt van de Tweede Kamer, (2) een ambtenaar bij de rijksoverheid die wethouder wordt, (3) een ambtenaar bij de rijksoverheid die lid wordt van de Tweede Kamer?

De leden van de PvdA-fractie lezen dat de indiener van mening is dat de terugkeerregeling een onterecht voordeel biedt aan ambtenaren. Zij vermoeden dat de indiener hiermee doelt op een voordeel dat werknemers uit de private sector niet hebben. Zou op het moment dat werkgevers en werknemers uit de private sector gelijklopende afspraken maken over een terugkeerregeling, zoals dat nu voor ambtenaren geldt, er nog langer sprake zijn van het door de indiener genoemde onterechte voordeel? De leden lezen dat de indiener erop wijst dat politieke ambtsdragers «daarenboven» (p.1 van de initiatiefnota) bij vertrek aanspraak maken op «een redelijk wachtgeld, min of meer vergelijkbaar met een WW-uitkering». Zij vragen of het woord «daarenboven» hier wel op zijn plaats is. Immers, moet een oud-politiek ambtsdrager niet een keuze maken tussen het gebruik maken van de terugkeerregeling of het gebruik maken van wachtgeld? Is het niet zo dat wanneer een oud-Kamerlid aanspraak maakt op wachtgeld, het wachtgeld veel hoger uitvalt dan het maximum dagloon zoals de WW dat kent? Is het uitkeren van wachtgeld niet duurder dan de desbetreffende oud-politiek ambtsdrager terug te laten keren bij zijn voormalige werkgever?

De leden van de CDA-fractie constateren dat de indiener van mening is dat de terugkeerregeling een onterecht voordeel biedt aan ambtenaren en niet past in de huidige arbeidsmarkt. Zij onderschrijven het standpunt van de indiener dat hier sprake is van een voordeel voor ambtenaren. Zij vragen de indiener evenwel waarom hij de terugkeerregeling onterecht noemt. Is de indiener van mening dat een faciliteit onterecht is indien deze faciliteit niet door alle werkgevers aan alle werknemers wordt geboden? Is de indiener van mening dat ambtenaren ontmoedigd moeten worden om zich verkiesbaar te stellen als volksvertegenwoordiger? Is de indiener van mening dat er teveel volksvertegenwoordigers afkomstig zijn uit de ambtelijke dienst, zoals werd aangevoerd bij de afschaffing van de non-activiteitsregeling in 1998? Is de indiener van mening dat er teveel ambtenaren afkomstig zijn uit de volksvertegenwoordiging? Is de indiener van mening dat gewezen volksvertegenwoordigers in het algemeen niet meer geschikt zijn voor een functie in de ambtelijke dienst? De leden vragen de indiener nader in te gaan op de aard van het door hem gesignaleerde probleem. Zij vragen de indiener het door hem gesignaleerde probleem ook kwantitatief inzichtelijk te maken. Hoeveel ambtenaren hebben de afgelopen tien jaar gebruik gemaakt van de terugkeerregeling? Zij vragen dit ook met het oog op de proportionaliteit van de, naar het oordeel van de indiener, noodzakelijke wijzigingen van de Wet Incompatibiliteiten Staten-Generaal en Europees Parlement, de Ambtenarenwet; de Militaire Ambtenarenwet 1931; het Algemeen Rijksambtenarenreglement (ARAR); het Ambtenarenreglement Staten-Generaal (ARSG) en het Reglement Dienst Buitenlandse Zaken (RDBZ). De indiener betoogt dat de terugkeerregeling niet past bij de harmonisatie van ambtelijke arbeidsvoorwaarden zoals die wordt nagestreefd in het initiatiefwetsvoorstel van de leden Van Weyenberg en Van Hijum (Kamerstuk 32 550) waarmee wordt beoogd een zo groot mogelijke eenvormigheid tussen de rechtspositie van ambtenaren en werknemers in de private sector tot stand te brengen. Waarom wil de indiener een initiatiefwetsvoorstel indienen als hij vindt dat deze materie dient te worden geregeld in verband met de normalisering van de rechtspositie van ambtenaren?

De leden van de D66-fractie constateren dat het verband dat de indiener met het initiatiefwetsvoorstel van Van Weyenberg en Van Hijum (TK 32 550) legt, minder dwingend is dan hoe het wordt voorgesteld. Het initiatiefwetsvoorstel van Van Weyenberg en Van Hijum beoogt het harmoniseren van de juridische grondslag van arbeidsverhoudingen binnen en buiten de overheid. Het worden allemaal privaatrechtelijke arbeidsovereenkomsten, de publiekrechtelijke ambtelijke aanstellingen

verdwijnen. Bij het voorstel van de indiener gaat het om de arbeidsvoorwaarden en daar blijft het initiatiefswetsvoorstel van Van Weyenberg en Van Hijum verre van. Intervenieert de indiener met zijn voorstel in het onderhandelen tussen werkgevers en werknemers? De leden vragen de indiener om het probleem en zijn doelstelling concreter te schetsen. Wat is precies de aanleiding? Wie zijn betrokken? Om hoeveel mensen gaat het precies? Wat rechtvaardigt overheidsinterventie? Wat zijn de gevolgen voor de betrokkenen?

4. Oplossing

De leden van de VVD-fractie vragen of er geconcludeerd mag worden dat dit voorstel onderdeel is van aanpassing van het ontslagrecht aan dat van de private sector.

De leden van de PvdA-fractie lezen dat de indiener voornemens is om alle terugkeerregelingen voor alle ambtenaren en alle politieke ambtsdragers af te schaffen. Hoe verhoudt zich dat tot het feit dat vooral in het lokale bestuur veel politieke ambten niet fulltime worden bekleed? Ziet de indiener op dit punt een verschil tussen het bekleeden van een fulltime en parttime politiek ambt? Zo ja, hoe wil hij dit in zijn initiatiefwet laten terugkomen? Zo nee, waarom niet? Verder vragen deze leden hoe de indiener de kans inschat dat met het afschaffen van de terugkeerregeling werkloze oud-politici genoodzaakt zijn aanspraak te maken op wachtgeld. Zij zouden niet graag zien dat door het afschaffen van de terugkeerregeling de belastingbetaler zou moeten opdraaien voor de hogere kosten van wachtgeldregelingen. Zij wijzen op de regelmatige berichten dat oud-politici vaak moeilijk de weg vinden op de arbeidsmarkt. Kan de indiener in dit kader ingaan op de arbeidsmarktpositie van oud-politici ten opzichte van andere werkzoekenden en daarbij het risico betrekken dat met het afschaffen van de terugkeerregeling de aanspraken op wachtgeld zullen stijgen? Verder lezen de leden dat de indiener de Kamer de keuze voorhoudt om de non-activiteitswedde af te schaffen. Kan de indiener nader ingaan op de reden waarom die wedde ooit is ingevoerd en is blijven bestaan en op de voor- of nadelen van het voortbestaan van die wedde? Is de indiener ook van plan om in de aangekondigde initiatiefwet het onmogelijk te maken dat werkgevers van ambtenaren met individuele ambtenaren, dus los van wet- of regelgeving, afspraken maken over een terugkeerregeling? Zo ja, hoe wordt dat vorm gegeven? En hoe wordt voorkomen dat een gemeente met een ambtenaar die raadslid of wethouder wordt in een andere gemeente dan waar hij werkt, afspraken worden gemaakt over een terugkeer? Betekent een dergelijk verbod dat ambtenaren, die een politiek ambt ambiëren, in een nadeliger positie worden gebracht ten opzichte van werknemers in de particuliere sector waar eventueel wel afspraken over een terugkeerregeling kunnen worden gemaakt? Zo ja, is dat wenselijk en waarom? Zo nee, waarom niet?

Wat betreft de leden van de SP-fractie komt er ook een einde aan de non-activiteitswedde. De indiener gaf aan dat nader onderzocht dient te worden in welke behoefte deze nog voorziet na afschaffing van de terugkeerregeling. Deze leden zien ook hier een bevoordeling van politici boven de rest van Nederland en zien daarom geen reden om deze regeling nog langer in stand te houden.

De leden van de CDA-fractie vragen of de indiener van mening is dat met de afschaffing van de terugkeerregeling een nijpend maatschappelijk probleem wordt aangepakt. Zij zijn van mening dat het relatieve voordeel van ambtenaren ten opzichte van werknemers in de private sector ook zou kunnen worden weggenomen door soortgelijke regelingen in de private sector te stimuleren. Waarom zouden bijvoorbeeld grote ondernemingen

geen regeling kunnen treffen om werknemers die volksvertegenwoordiger zijn geweest, te laten terugkeren? Hoe zou de indiener terugkeerregelingen in het bedrijfsleven beoordelen? Zou de indiener die wettelijk willen verbieden? Ook vragen deze leden of de indiener hun mening deelt dat het niet eenvoudig is om gekwalificeerde mensen te krijgen voor een politiek ambt? Zo ja, deelt de indiener dan ook de opvatting van deze leden dat het schrappen van de terugkeerregeling een extra drempel zou kunnen opwerpen om een dergelijke functie te aanvaarden? Zo nee, waarom niet? De leden van de CDA-fractie zijn verder van mening dat de terugkeerregeling niet alleen een voordeel is voor ambtenaren die een politieke carrière ambiëren, maar ook een voordeel is voor de samenleving. Deelt de indiener het oordeel van deze leden, dat het goed is dat voormalig ambtenaren zich direct na hun politieke loopbaan nuttig kunnen of moeten maken? Zij maken dan immers geen aanspraak op wachtgeld. Is de indiener het met deze leden eens, dat er in het huidige tijdsgewricht alles aan gedaan moet worden om de wachtgeldverplichting te verminderen? De leden vragen verder of de indiener van mening is dat de rechtspositie van volksvertegenwoordigers gelijkgesteld dient te worden aan die van werknemers elders in de maatschappij. Zo ja, is de indiener dan ook de mening toegedaan dat de rechtspositie van volksvertegenwoordigers anderszins zou moet worden versterkt (arbeidstijden, ontslagbescherming en/of ontslagvergoeding)?

5. Noodzakelijke wetswijzigingen

De leden van de VVD-fractie vragen hoe de terugkeerregeling van een militair er in de praktijk uitziet. Ook willen zij weten hoe wordt omgegaan met de verschillen in pensioendatum.

De leden van de D66-fractie vragen of alle wetswijzigingen noodzakelijk zijn. Welke artikelen van de genoemde wetten zouden moeten worden gewijzigd voor het doel dat de indiener wil bereiken? Gaat het hier om toevoegingen aan wetten? Zo ja, om wat voor toevoegingen gaat het? De leden constateren dat het bij (initiatief)wet wijzigen van een amvb strikt genomen niet kan. Deze leden vragen zich af wat het gevolg op de lange termijn is als de genoemde amvb's over een paar jaar vervangen zijn door een cao. Begrijpen deze leden het goed dat de indiener op termijn in cao's wil ingrijpen?

6. Beslispunten

De leden van de VVD-fractie constateren dat de indiener bij de beslispunten een onderscheid maakt tussen centrale overheid en decentrale overheid. Welke principiële en praktische overwegingen zouden dat onderscheid rechtvaardigen?

Tenslotte zouden de leden van de PvdA-fractie de indiener het volgende willen voorleggen. Hoe denkt de initiatiefnemer over het idee dat de aan het woord zijnde leden hebben om vast te laten leggen dat indien een politiek ambtsdrager een terugkeerregeling heeft en hij daar geen gebruik van maakt na afloop van zijn politieke carrière, dat hij daarmee het recht op wachtgeld volgens de Appa verspeelt? Degene die een overstap maakt vanuit een baan in de publieke of private sector naar de politiek moet dan bij aanvang van zijn politieke ambt kiezen voor óf een terugkeerregeling met daarbij geen recht op wachtgeld volgens de Appa óf geen terugkeerregeling met na afloop van de politieke loopbaan wel recht op dat wachtgeld (met uiteraard de daarbij behorende voorwaarden die de Appa kent waaronder de sollicitatieplicht)?

De leden van de D66-fractie vinden meer toelichting van de indiener noodzakelijk. Ook vragen zij of hier een initiatiefwetsvoorstel voor nodig is. Is het niet logischer om eerst via bijvoorbeeld een motie aan de bevoegde Minister een bepaalde inzet te vragen bij onderhandelingen over de arbeidsvoorwaarden?